CS (MAIN) EXAM, 2010

Sl. No. 289

D-DTN-K-TLB

SANSKRIT

Paper II

(Literature)

Time Allowed : Three Hours | *Maximum Marks : 300*

INSTRUCTIONS

*Candidates should attempt Question Nos. 1 and 5 which are compulsory, and any **three** of the remaining questions, selecting at least **one** question from each Section.*

The number of marks carried by each question is indicated at the end of the question.

Question Nos. 4, 5 and 6 must be answered in Sanskrit and the remaining questions must be answered either in Sanskrit or in the medium of examination specified in the Admission Certificate issued to you.

Answers written in Sanskrit must be in Devanāgarī script.

(Contd.)

Section 'A'

1. अधोनिर्दिष्टान् विषयान् अधिकृत्य प्रमाण-पुरस्सरं स्वकीयान् विचारान् प्रकटयत — 20×3=60

(a) रघुवंशस्य महाकाव्यत्वम् ।

(b) द्रौपद्या कृतं युधिष्ठिरस्य उद्बोधनम् ।

(c) माघमहाकवेः शास्त्रवैदुष्यं सोदाहरणं निरूपयत ।

2. अधोनिर्दिष्टानां विषयाणां सारगर्भा समीक्षा समासेन कार्या — 20×3=60

(a) 'सुन्दरकाण्डम्' इति नाम्नः सार्थकता ।

(b) भगवद्गीतायां प्रतिपादितस्य कर्मयोगस्य स्वरूपम् ।

(c) अर्थशास्त्रे निर्दिष्टान् प्रजाहितोपायान् विवृणुत ।

3. कयोरपि **द्वयोः** विषये संक्षेपेण लिखत — 30×2=60

(a) 'वज्रादपि कठोराणि, मृदूनि कुसुमादपि' इति — भवभूतिना सूचितं रामस्य चरित्रम् ।

(b) वेणीसंहारनाटके नायकः ।

(c) मुद्राराक्षसे प्रतिफलितं चाणक्यस्य नीतिकौशलमुपपादयत ।

4. अधोनिर्दिष्टान् विषयान् अधिकृत्य संक्षिप्ताः सारगर्भाश्च टिप्पणीः नागराक्षरैः संस्कृतभाषया लिखत — 20×3=60

(a) पञ्चतन्त्रस्य वैशिष्ट्यम् ।

(b) गीतगोविन्दस्य सर्वाङ्गीणं सौन्दर्यम् ।

(c) हर्षचरितस्य ऐतिहासिकं प्राधान्यम् ।

Section 'B'

5. निम्नलिखितेषु **त्रीण्येव** नागराक्षरैः संस्कृतभाषायां विस्तरेण व्याख्यायन्ताम् — 20×3=60

(a) क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्पविषया मतिः ।
तितीर्षुर्दुस्तरं मोहादुडुपेनास्मि सागरम् ॥

(b) क्रियासु युक्तैर्नृप चारचक्षुषो
न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः ।
अतोऽर्हसि क्षन्तुमसाधु साधु वा
हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः ॥

(c) अनन्तरत्नप्रभवस्य यस्य
हिमं न सौभाग्यविलोपि जातम् ।
एको हि दोषो गुणसन्निपाते
निमज्जतीन्दोः किरणेष्विवाङ्कः ॥

(d) कृतारिषड्वर्गजयेन मानवी–
मगम्यरूपां पदवीं प्रपित्सुना ।
विभज्य नक्तंदिवमस्ततन्द्रिणा
वितन्यते तेन नयेन पौरुषम् ॥

6. अधोलिखितानाम् अभिप्रायं नागराक्षरैः संस्कृतभाषया विशदयत — 20×3=60

(a) नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः ।
उभयोरपि दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः ।

(b) पीतेनैकेन संवीतां क्लिष्टेनोत्तमवाससा ।
सपङ्कामनलङ्कारां विपद्मामिव पद्मिनीम् ॥

(c) अनेजदेकं मनसो जवीयो
नैनद्देवा आप्नुवन् पूर्वमर्षत् ।
तद्धावतोऽन्यानत्येति तिष्ठत्
तस्मिन्नपो मातरिश्वा दधाति ॥

7. अधोलिखितानाम् आशयं ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत — 20×3=60

(a) आशाबन्धः कुसुमसदृशं प्रायशो ह्यङ्गनानां
सद्यःपातिप्रणयिहृदयं विप्रयोगे रुणद्धि ॥

(b) भुजङ्गमपि कोपितं शिरसि पुष्पवद् धारयेत्
न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत् ।

(c) अपरिणामोपशमो दारुणो लक्ष्मीमदः । कष्टमनञ्जन-वर्त्तिसाध्यमपरम्, ऐश्वर्य्यतिमिरान्धत्वम् । अशिशिरोप-चारहार्य्योऽतितीव्रः दर्पदाहज्वरोष्मा । सततममूलमन्त्र-शम्यः विषमो विषयविषास्वादमोहः ।

8. अधोलिखितानां श्लोकानां प्रसङ्गनिर्देशपूर्वकं व्याख्या कार्या — 20×3=60

(a) उत्पक्ष्मणोर्नयनयोरुपरुद्धवृत्तिं
वाष्पं कुरु स्थिरतया विरतानुबन्धम् ।
अस्मिन्नलक्षितनतोन्नतभूमिभागे
मार्गे पदानि खलु ते विषमीभवन्ति ॥

(b) कः कं शक्तो रक्षितुं मृत्युकाले
रज्जुच्छेदे के घटं धारयन्ति ।
एवं लोकस्तुल्यधर्मो वनानां
काले काले छिद्यते रुह्यते च ।

(c) अद्वैतं सुखदुःखयोरनुगतं सर्वास्ववस्थासु यद्
विश्रामो हृदयस्य यत्र जरसा यस्मिन्न हार्यो रसः ।
कालेनावरणात्ययात्परिणते यत्प्रेमसारे स्थितं
भद्रं तस्य सुमानुषस्य कथमप्येकं हि तत्प्राप्र्थ्यते ॥